

VALTIONEUVOSTON ASETUS ESITUTKINNASTA, PAKKOKEINOISTA JA SALAISESTA TIEDONHANKINNASTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 3 LUVUN MUUTTAMISESTA

1 Yleistä

Valtioneuvoston asetus esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta (122/2014) on annettu esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 10 §:n, pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 66 §:n ja 11 luvun 4 §:n, poliisilain (872/2011) 5 luvun 65 §:n ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksella annetun lain (108/2018) 62 §:n 4 momentin nojalla. Lähtökohtana on, että asetus koskee kaikkia esitutkintaviranomaisia siltä osin kuin asetus on kirjoitettu viranomaisneutraalisti.

Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (jäljempänä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki) muuttamisesta xx/2025 tulee voimaan [1.9.2025].

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 62 §:n 4 momentissa säädetään, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä salaisten tiedonhankintakeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä. Pakkokeinolain 10 luvun 66 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luvussa tarkoitettujen salaisten pakkokeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä.

Esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annettua valtioneuvoston asetusta olisi muutettava, sillä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain muutoksen xx/2025 perusteella Rajavartiolaitos saa kokonaan uusia salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen toimivaltuuksia eli yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toimivaltuudet. Lisäksi Rajavartiolaitos saa oikeuden ohjattuun tietolähdetoimintaan. Nämä muutokset edellyttävät valtioneuvoston asetuksen 122/2014 muuttamista.

2 Ehdotetut muutokset

3 luku Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot

10 a § Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan järjestäminen Rajavartiolaitoksessa. Asetuksen 3 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 a §, jossa säädettäisiin yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan järjestämisestä Rajavartiolaitoksessa. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 f §:n 1 momentin mukaan päätöksen tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun rajavartiomiehen toteuttamasta yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta tekee keskusrikospoliisin päällikkö Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen esityksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan toteuttaisi Rajavartiolaitoksen päällikön erikseen tähän tehtävään määräämä Rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö. Hallintoyksikön komentaja määräisi yksikössään yksinomaan tietoverkossa tehtä-

vän valeoston toteuttamisesta vastaavan salaiseen tiedon-hankintaan erityisesti koulutetun piddättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen (STEKPOV).

Pykälän 2 *momentin* mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan toteuttaisi salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu rajavartiomies. Henkilön olisi oltava tehtävään vapaaehtoinen ja henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva. Hänellä olisi lisäksi oltava tehtävän edellyttämä asiantuntemus. Salaisen tiedonhankinnan koulutuksella tarkoitettaisiin joko Poliisiammattikorkeakoulun, poliisin valtakunnallisen yksikön tai muun poliisiyksikön järjestämää tarkkailun ja tiedonhankinnan koulutusta taikka vastaavan tasoista ja laajuista Rajavartiolaitoksen itse järjestämää koulutusta, joka antaa rajavartiomiehelle riittävät valmiudet vaativaan yksinomaan tietoverkossa tehtävään tiedusteluun ja peitetoimintaan. Koulutuksen olisi oltava sisäministeriön, Poliisihallituksen taikka Raja- ja merivartiokoulun hyväksymä.

Poliisin eri yksiköiden Rajavartiolaitokselle tarjoama koulutus ei määrällisesti tai ajallisesti välttämättä aina vastaa Rajavartiolaitoksen koulutustarpeita. Siksi on tärkeää, että Rajavartiolaitoksella olisi mahdollisuus tarpeen vaatiessa järjestää itse vastaavan sisältöistä ja samalla tavalla järjestettyä koulutusta kuin poliisiammattikorkeakoulu tai muut poliisin yksiköt. Pääsääntöisesti koulutuksessa tukeudutaan kuitenkin poliisin järjestämään koulutukseen.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin, että Rajavartiolaitoksen esikunta vastaisi yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan käytön järjestämisestä ja ohjeistuksesta Rajavartiolaitoksessa.

Yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan tehtävään määrätty Rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö vastaisi varsinaisesta toimivaltuuden käytöstä.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 62 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 65 §:n perusteella salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen keinojen valvontaa Rajavartiolaitoksessa suorittavat Rajavartiolaitoksen esikunta sekä hallintoyksiköt, jotka käyttävät salaisten pakkokeinojen ja salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksia.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin Rajavartiolaitoksen raportointivelvollisuudesta yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan toteuttamisesta päättäneelle keskusrikospoliisin päällikölle. Raportointivelvollisuus koskisi niitä olosuhteiden muutoksia, jotka ovat johtaneet 34 e §:ssä tarkoitetun suunnitelman tarkistamiseen tai voivat johtaa 34 f §:n 1 momentissa tarkoitetun keskusrikospoliisin päällikön päätöksen tarkistamiseen.

10 b §. Pöytäkirja yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta Rajavartiolaitoksessa. Asetuksen 3 lukuun lisättäisiin uusi 10 b §. Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin pöytäkirjan laatimisveloitteesta tämän tiedonhankintakeinon osalta. Pöytäkirja olisi laadittava ilman aiheetonta viivytystä peitetoiminnan lopettamisen jälkeen.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin siitä, mitä Rajavartiolaitoksen toteuttamassa yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa koskevassa pöytäkirjassa on mainittava.

Pykälän 2 *momentin* 1 kohdassa säädettäisiin, että pöytäkirjaan olisi merkittävä yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoimintapäätöksen tekijä ja päätöksen antopäivä. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 f §:n 1 *momentin* mukaan päätöksen Rajavartiolaitoksen toteuttamassa yksinomaan tietoverkossa tehtävästä peitetoiminnasta tekee keskusrikospoliisin päällikkö. Tässä kohdassa viitattaisiin nimenomaan keskusrikospoliisin päällikön päätökseen ja sen antopäivään.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä toiminnan alkamis- ja päättymisajankohta. Tämän osalta riittäisi, että mainitaan toiminnan alkamis- ja päättymispäivä, mutta mikään ei estäisi säädettyä tarkempaa kirjausta pöytäkirjaan.

Pykälän 2 momentin 3 ja 4 kohtien mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä muun muassa tarkastuksen suorittaneen virkamiehen tarvittavat tunnistetiedot, ja tutkimisen suorittaneen virkamiehen, asiantuntijan tai muun henkilön tarvittavat tunnistetiedot. Tunnistetiedoilla tarkoitetaisiin esimerkiksi kyseisen virkamiehen nimeä ja virka-asemaa, mutta harkinnanvaraisesti myös koodia, jolla virkamies olisi yksilöitävissä. Jälkimmäinen liittyisi erityisesti virkamiehen turvallisuuden takaamiseen. Jos olisi syytä olettaa, että virkamiehen nimen kirjaaminen pöytäkirjaan saattaisi vaarantaa tämän henkilökohtaista tai hänen läheisen turvallisuutta, voitaisiin pöytäkirjaan merkitä virkamiehen yksilöivä koodi. Kynnyksen koodin käyttämiseen ei tulisi olla korkea.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä toiminnan keskeiset vaiheet ja mahdollinen Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 g §:n mukainen peitet toiminnan laajentaminen.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä tehtyjen ja käytettyjen harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen sekä valmistettujen ja väärin asiakirjojen laji.

Pykälän 2 momentin 7 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä toimenpiteen esittäjän tai hänen määräämänsä pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen arvio toiminnan merkityksellisyydestä.

Pykälän 2 momentin 8 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä rikoksentelekokiellon toteutuminen. Tämän osalta tulisi kirjata mahdollisuuksien mukaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 c §:ssä tarkoitettut asiat, mutta tämä ei kuitenkaan poistaisi tai kaventaisi virkamiehen itsekriminointisuoja.

Pykälän 2 momentin 9 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä mahdollinen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ja valvottuun läpilaskuun osallistuminen, mistä säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 34 d §:ssä.

Pykälän 2 momentin 10 kohdan mukaan pöytäkirjaan olisi merkittävä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ssä tai Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 52 §:n 1–4 ja 6 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekeminen, sen lykkääminen tai syy ilmoituksen tekemättä jättämiseen. Ilmoitusta edellä mainituissa säännöksissä tarkoitettujen keinojen käyttämisestä saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Koska 10 kohdassa viitatuissa pykälissä mainitut suojattavat intressit ovat jo lähtökohtaisesti painavia, tulee salaisista tiedonhankintakeinoista ja salaisista pakkokeinosta ilmoittamista koskevien säännösten toteutuminen olla mahdollista todentaa laillisuusvalvonnallisin keinoin. Kohdassa mainittuja kirjattavia asioita olisivat muun muassa salaisesta pakkokeinosta tai salaisesta tiedonhankintakeinosta ilmoittamisen ajankohta sekä jos ilmoittamista lykätään, päätöksen tehnyt käräjäoikeus, päätöspäivä, ja lykkäyspäivä. Sama koskee luonnollisesti myös tilanteita, jossa tuomioistuin päättää kokonaan ilmoittamatta jättämisestä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin Rajavartiolaitoksen velvollisuudesta toimittaa 1 momentissa tarkoitettu pöytäkirja tiedoksi yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan toteuttamisesta päättäneelle keskusrikospoliisin päällikölle.

12 a §. Yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston järjestäminen Rajavartiolaitoksessa. Asetuksen 3 lukuun lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston järjestämisestä Rajavartiolaitoksessa. Päätöksen 34 i §:ssä tarkoitetun tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun rajavartiomiehen toteuttamasta yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta tekee keskusrikospoliisin päällikkö Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka tehtävään määrätyn salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen esityksestä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttaisi Rajavartiolaitoksen päällikön erikseen tähän tehtävään määräämä Rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö. Hallintoyksikön komentaja määräisi yksikössään yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttamisesta vastaavan salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen (STEKPOV).

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan toteuttamisesta vastaavasta salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetusta Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan rajavartiomiehestä. Momentin mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtäviä valeostoja suorittamaan voitaisiin määrätä vain sisäministeriön, Poliisihallituksen taikka Raja- ja merivartiokoulun hyväksymän koulutuksen suorittanut rajavartiomies, joka on tehtävään vapaaehtoinen, henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva ja jolla on tehtävän edellyttämä asiantuntemus. Tällä koulutuksella tarkoitetaan joko sisäministeriön tai Poliisihallituksen hyväksymää poliisiammattikoulun, poliisin valtakunnallisen yksikön tai muun poliisiyksikön järjestämää tarkkailun ja tiedonhankinnan koulutusta taikka vastaavan tasoista ja laajuista Raja- ja merivartiokoulun hyväksymää Rajavartiolaitoksen itse järjestämää koulutusta, joka antaa rajavartiomiehelle riittävät valmiudet vaativaan yksinomaan tietoverkossa tehtävään valeostoon.

Poliisin eri yksiköiden Rajavartiolaitokselle tarjoama koulutus ei määrällisesti tai ajallisesti välttämättä aina pysty vastaamaan Rajavartiolaitoksen koulutustarpeita. Siksi on tärkeää, että Rajavartiolaitoksella on mahdollisuus tarpeen vaatiessa järjestää itse vastaavan sisältöistä ja samalla tavalla järjestettyä koulutusta kuin poliisiammattikorkeakoulu tai muut poliisin yksiköt. Pääsääntöisesti koulutuksessa tukeudutaan kuitenkin poliisin järjestämään koulutukseen.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin, että Rajavartiolaitoksen esikunta vastaisi yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston käytön järjestämisestä ja ohjeistuksesta Rajavartiolaitoksessa. Yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston tehtävään määrätty Rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö vastaisi varsinaisesta toimivaltuuden käytöstä.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 62 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 65 §:n perusteella salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen keinojen valvontaa Rajavartiolaitoksessa suorittavat Rajavartiolaitoksen esikunta sekä hallintoyksiköt, jotka käyttävät salaisten pakkokeinojen ja salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksia.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin Rajavartiolaitoksen raportointivelvollisuudesta yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttamisesta päättäneelle Keskusrikospoliisin päällikölle. Raportointivelvollisuus koskisi niitä olosuhteiden muutoksia, jotka ovat johtaneet 34 k §:ssä tarkoitetun suunnitelman tarkistamiseen tai voivat johtaa 34 j §:n 1 momentissa tarkoitettua keskusrikospoliisin päällikön päätöksen tarkistamiseen.

12 b § Pöytäkirja yksinomaan tietoverkossa tehtävästä valeostosta. Asetuksen 3 lukuun liittäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin siitä, mitä Rajavartiolaitoksen toteuttamassa yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa koskevassa pöytäkirjassa on mainittava. Pykälän 2 momentin 3, 4 ja 8 kohtien osalta voidaan viitata 10 b §:n 2 momentin perusteluissa esitettyyn.

Pykälän 1 momentin mukaan yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toteuttamisesta vastanneen rajavartiomiehen olisi laadittava valeoston toteuttamisesta pöytäkirja toiminnan päättymisen jälkeen ilman aiheetonta viivytystä.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä Rajavartiolaitoksen toteuttaman valeoston keskeiset vaiheet.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä valeoston tulos sekä Rajavartiolaitoksen haltuun saadut esineet, aineet tai muu omaisuus ja selvitys siitä, mihin toimenpiteisiin niiden suhteen on ryhdytty.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä Rajavartiolaitoksen tietoverkossa tekemän valeoston yhteydessä tarjottu tai käytetty vastike.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä tehtyjen ja käytettyjen harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen sekä valmistettujen ja käytettyjen väärin asiakirjojen laji.

Pykälän 2 momentin 7 kohdan mukaan pöytäkirjaan tulisi merkitä yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa esittäneen ja sen toteutuksesta vastanneen rajavartiomiehen arvio toiminnan merkityksellisyydestä.

14 §. Tietolähdetoiminnan kirjaaminen. Pykälässä säädetään vaatimuksista tietolähdetoiminnan kirjaamiselle. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain muutoksen xx/2025 mukaan Rajavartiolaitoksen tietolähdetoiminnassa voidaan maksaa palkkio tietolähteelle (36 § 2 momentti). Tämän vuoksi pykälän 5 kohdasta poistettaisiin Rajavartiolaitosta koskeva rajoitus palkkion maksamiseen.

15 §. Pöytäkirja tietolähteen ohjatusa käytöstä. Pykälässä säädetään siitä, mitä tietolähteen ohjattua käyttöä koskevassa pöytäkirjassa on mainittava. Rajavartiolaitos saa tietolähteen ohjatun käytön toimivaltuuden (laki xx/2025), minkä vuoksi pykälän johdanto-osassa ja 6 kohdassa olisi viitattava myös Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain säännöksiin.

16 §. Tietolähteelle maksettavasta palkkiosta päättäminen. Pykälässä säädetään tietolähteelle maksettavasta palkkiosta päättämisestä. Rajavartiolaitoksessa asiasta päättäisi tietolähdetoiminnan toteuttamisesta vastaavan rajavartiomiehen esimies.

3 Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu virkatyönä sisäministeriön rajavartio-osastolla. Sisäministeriö lähetti luonnoksen lausuntokierrokselle ajalla 5.6.-25.7.2025 seuraaville tahoille:

Sisäministeriön poliisiosasto
Oikeusministeriö
Valtiovarainministeriö
Poliisihallitus
Keskusrikospoliisi
Tulli

Poliisin ja Rajan henkilöstö JHL ry
Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
Päälystöliitto ry
Rajaturvallisuusunioni ry
Suomen Konepäälystöliitto SKL ry
Upseeriliitto ry

[Lausunnon antoivat x-kirjaimella merkityt tahot. Lausuntojen sisältö]

[Asetusluonnos on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.]

4 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan [1.9.2025].